

Oila va

www.ekogazeta.uz

@ekogazeta

ТАВБИАТ

Ijtimoiy-siyosiy, ekologik

4-5
апрель

**САМАРҚАНД
ИҚЛИМ ФОРУМИ -**

**ЭКОЛОГИК МУАММОЛАРГА
ҚАРШИ МИНТАҚАВИЙ**

**БИРДАМЛИК
МАЙДОНИ**

Парламентлараро иттифок

ГЛОБАЛ ҲАМКОРЛИК ПЛАТФОРМАСИ

Ўзбекистон яна бир йirik халқаро анжуман мезбони сифатида халқаро ҳамжамият диққат-эътиборида турибди. Жорий йил 5-9 апрель кунлари Тошкентда Парламентлараро иттифокнинг «Ижтимоий тараққиёт ва адолат учун парламент ҳаракати» мавзусидаги 150-юбилей Ассамблеяси бўлиб ўтади. Унда 180 мамлакат, 15 кузатувчи давлат, йигирмадан зиёд халқаро ва парламентлараро ташкилотдан 2 мингга яқин юқори мартабали вакиллар иштирок этиши кутилмоқда.

DAVR NAFASI

O'zbekiston va Yaponiya "yashil" transformatsiya
jarayonlarini amalga oshirish bo'yicha hamkorlik qiladi.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Самарқанддаги «Марказий Осиё - Европа Иттифоқи» биринчи саммити олдидан «Euronews»га берган интервьюсидан:

«Марказий Осиё бешлигида Ўзбекистоннинг раислиги даврида биз қуйидаги учта устувор йўналишга алоҳида эътибор қаратамиз: минтақавий хавфсизликни мустаҳкамлаш, иқтисодий интеграцияни чуқурлаштириш ва экологик барқарорликни таъминлаш...»

Парламентлараро иттифок

Глобал

← 1-бет

Бу воқеанинг мазмун-моҳияти ва аҳамияти ҳақида сўз юритишдан аввал, келинг, дастлаб Парламентлараро иттифоқнинг қандай тузилма эканини билиб олайлик. Parliamentary Union деб аталувчи бу ташкилот 1889 йилда ташкил этилган халқаро парламент тузилмаси бўлиб, парламентлараро мулоқот учун энг йирик платформа – қулай ва хушмуҳит мулоқот майдони ҳисобланади.

Айни пайтда унга 181 давлат парламенти аъзо бўлган. Шунингдек, унинг ишида 15 минтақавий парламент бирлашмаси уюшган аъзо сифатида қатнашади.

Парламентлараро иттифоқнинг бош мақсади тинчлик ва халқлар ўртасидаги ҳамкорликка кўмаклашиш, вакиллик органларини мустаҳкамлашга қаратилгани билан халқаро миқёсда алоҳида ўрин тутаяди.

Бунда бир неча тамойилга амал қилинади. Аввало, барча мамлакатлар парламенти ва парламент аъзолари ўртасидаги алоқаларни ривожлантиришга, ҳамкорликни мувофиқлаштириш ва тажриба алмашишни рағбатлантиришга эътибор қаратилади.

Шу билан бирга, долзарб халқаро масалалар бўйича ўз нуқтаи назарини билдириш, булар юзасидан парламентлар ва парламентарийлар даражасида қабул қилинадиган тегишли чора-тадбирларни қўллаб-қувватлаш ҳам Иттифоқнинг диққат марказида бўлади. Баъзан давлатнинг ва парламентдаги айрим фракцияларнинг турли нозик масалаларга қарашлари фарқланади. Бунинг тўғри қабул қилиш керак. Бундай ўринларда географик, этник, маданий, диний, конфессиявий мансублик ва бошқа омиллар бир-бирига уйғун келавермаслиги мумкин.

Албатта, инсон ҳуқуқлари ҳимояси ва парламент демократиясини ривожлантиришни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш доимо Иттифоқдаги муҳокамаларнинг асосий ва марказий масалалари бўлиб қолади. Бу табиий, негаки, ҳар қандай давлатда инсон ҳуқуқлари бўйича вакил – омбудсман парламентга қарашли институт саналади. Қолаверса, парламент демократияси мустаҳкам

бўлмас экан, қонунлар самарадорлиги, энг муҳими, уларнинг устуворлигини таъминлаш ҳақида гапиришнинг ўзи ортиқча.

Айни пайтда бевосита парламентаризмнинг ўрни ва аҳамиятини янада мустаҳкамлаш, имконият ва салоҳиятини юксалтириш учун вакиллик органлари фаолияти ҳақидаги ижтимоий билимларни ошириш масаласи Иттифоқ учун ҳамма ҳам долзарб саналади. Зеро, жамият аъзоси, яъни сайловчи парламентнинг мамлакат ҳаётидаги ролини аниқ тасаввур қилмас, у ҳақда етарли тушунчага эга бўлмас экан, халқ ноибини сайлашга ҳам, парламентаризмга ҳам ҳеч қандай қизиқиш билдирмайди. Бора-бора бундай шахсда вакиллик органига ишонч сўнади ва у ижтимоий фаол ҳаётдан четлашади.

Айримларни «Парламентлараро иттифоқнинг қандай зарурати бор?» деган савол ўйлантириши мумкин. Умуман олганда, бу тўғри ва табиий савол. Миллий парламентлар, БМТ каби тузилмалар мавжуд экан, бу иттифоқнинг қандай алоҳида жиҳати бор?!

Ҳар бир давлат жуғрофий жойлашув, иқтисодий қудрат, ҳарбий салоҳият каби омиллардан ташқари, нуфуси, аҳолисининг таркиби, зичлиги, жипслиги, анъаналари, урф-одатлари, қадриятлари, эътиқоди сингари белгилар билан ҳам ажралиб туради. Шу боис кўп давлатларда ҳам қонунчилик палатаси, ҳам сенат тузилади. Қонунчилик палатаси одам сонига қараб тузилган сайлов округлари орқали шакллантирилса, сенат жуғрофий бўлинишга кўра таркиб топади. Бу орқали кўпчилик нуқул озчилик устидан ҳукм юритишининг олди олинади. Соддароқ айтганда, оз нуфусли тумандан битта, кўп сонлисида бир неча депутат сайланиб турган пайтда, сенаторликка шу икки жойдан бир хил мандат ажратилади. Натижада қонунчилик палатаси кўпчиликнинг босими билан тасдиқлаган, аммо аҳолининг озчилиги унга рўй-хоҳиш бермаган қонун сенатдан ўтмайди. Парламентаризмнинг мана шу олий адолат тамойилини дунёга татбиқ этадиган бўлсак, Парламентлараро иттифоқ худди сенат каби ҳаётий зарурат экани осонгина англашилади.

Иттифоқ фаолиятининг сўнгги йилларда-

ги натижалари анчайин ёрқин тус олмоқда. 2018 йили БМТ Бош Ассамблеясининг «Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, миллий парламентлар ва Парламентлараро иттифоқ ўртасидаги ҳамкорлик» деб номланган резолюцияси асосида **30 июнь – Халқаро парламентаризм куни** деб эълон қилинди.

2021 йилда эса, Парламентлараро иттифоқнинг 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги стратегияси қабул қилинди, унда беш йиллик сиёсатнинг қуйидаги устувор йўналишлари белгилаб қўйилди – иқлим ўзгаришига мослашиш чора-тадбирлари, демократияни мустаҳкамлаш, инсон ҳуқуқлари билан боғлиқ масалалар, гендер тенглик, тинчлик ва хавфсизлик, барқарор ривожланиш.

Демак, Иттифоқнинг фаолияти бутун инсониятни ташвишга солаётган муаммолар ечимига қаратилган. Яъни, унинг интилишлари ҳар бир алоҳида давлат ва халқаро ташкилотнинг мақсадлари билан ҳамоҳанг бўлиб, Иттифоқ жаҳон ҳамжамияти билан ҳар жабҳада ҳамнафас ва муштаракдир.

Бундан келиб чиқадикки, минтақавий, халқаро ва глобал муаммоларга қарши курашиш, уларнинг олдини олиш, оқибатларини бартараф этиш ишларига фақат давлат ва ҳуқумат раҳбарлари, БМТ ва ихтисослаштирилган бошқа халқаро ташкилотлар эмас, балки парламентарийлар ҳам бош қўшар экан.

Шу жиҳатдан Иттифоқнинг юбилей Ассамблеясига мезбон этиб айнан Ўзбекистоннинг танланишида чуқур рамзий маъно бор.

Самарқанд иқлим форумидан қандай натижалар кутилмоқда?

Жорий йил 4-5 апрель кунлари «Silk Road Samarkand» мажмуасининг конгресс марказида Ўзбекистонда экология ва иқлим ўзгариши соҳасидаги энг йирик тадбирлардан бири – Самарқанд иқлим форуми бўлиб ўтади.

«Марказий Осиё экологик муаммоларга дуч келмоқда: барқарор ривожланиш ва фаровонлик учун минтақавий бирдамликни мустаҳкамлаш» мавзусидаги форум иқлим ўзгариши ва барқарор ривожланишнинг долзарб масалаларини муҳокама қилиш учун етакчи глобал экспертлар, ҳуқумат расмийлари ва халқаро ташкилотлар вакиллари бирлаштирилади.

Анжуманда 82 мамлакатдан делегациялар, жумладан, давлат раҳбарлари, атроф-муҳит, иқтисодиёт ва сув ресурслари бўйича масъул вазирлар, шунингдек, БМТ, халқаро молия институтлари ва экспертлар иштирок этади.

ФОРУМНИНГ АСОСИЙ МАВЗУЛАРИ

Тадбир юқори даражадаги мулоқотлар учун платформа бўлиб хизмат қилади ва қуйидаги ихтисослаштирилган сессияларни ўз ичига олади:

• Яшил иқтисодиёт – барқарор ривожланишга йўл;

• Иқлим муаммоларига жавобан Марказий Осиёнинг биологик хилма-хиллиги ва табиий экотизимларини сақлаш;

• Яшил энергия: барқарор ва экологик ривожланиш асоси;

• Марказий Осиёда иқлим ўзгариши шароитида сув ресурсларини комплекс бошқариш;

• Ёшлар: келажакка оптимизм билан қараймиз;

• Барқарор шаҳарлар ва иқлим муаммолари: комплекс режалаштириш ва бошқарув;

• Иқлим ўзгаришига илмий ёндашувлар ва инновацион ечимлар: глобал муаммолар ва маҳаллий стратегиялар.

Форум доирасида, шунингдек, социалистик қурилиш даврида ижтимоий ролларнинг ўзгариши ва атроф-муҳит ўзгаришлари ўртасидаги боғлиқликка қаратилган «Аёллар изидан оқайётган дарё» лойиҳаси кўргазмаси ҳам бўлиб ўтади.

Экология вазирлиги матбуот хизмати

» **Energiya samaradorligi milliy agentligi**
tashkil etish to'g'risida Prezident farmoni
imzolandi.

Абдушукр ХАМЗАЕВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги
Ўзбекистон Экологик партияси фракцияси раҳбари

ҲАМКОРЛИК ПЛАТФОРМАСИ

«**Аввало, дунё ҳамжамияти Ўзбекистон юқорида санаб ўтилган барча масалалар – экологик барқарорликка эришиш, иқлим ўзгаришига мослашиш, демократия, инсон ҳуқуқлари, гендер тенглик, тинчлик ва хавфсизлик, барқарор ривожланиш борасида ўта илғор ва фаол сиёсат юритиб, ибрат бўладиган даражада изчил ислохотларни амалга ошираётганини тан олганликларидан далолатдир.**»

Шунингдек, сўнгги йилларда ўзбек парламент дипломатияси амалий ҳаракатга айланганининг халқаро эътирофи бу. Зотан, қонун ижодкорлиги, парламент назорати ва шу каби йўналишлардаги миллий тажрибамиз дунё ҳамжамияти, хориж парламентарийлари ва жамоатчилиги томонидан кенг эътироф этилаётгани кўплаб йирик платформаларда тилга олинмоқда.

Биргина хорижий компанияларнинг Ўзбекистонга қизиқиши ортаётгани, 2024 йилда 34,9 млрд АҚШ доллари миқдорда хорижий инвестициялар ўзлаштирилиб, 2023 йилга нисбатан қарийиб 1,6 баробарга ўсиш таъминлангани ҳам мамлакатимизда қонун устуворлигига бўлган ишонч мустаҳкамланганидан далолатдир. Мисол учун халқаро молия институтлари ва хорижий ҳукумат молия ташкилотлари маблағлари 3 млрд АҚШ доллари (ўсиш 1,5 баробар) ташкил қилгани ҳам бу ўриндаги муҳим аргумент ҳисобланади.

Иқлим ўзгаришига, бевосита экологияга бориб тақаладиган барча масалаларга Ўзбекистонда давлат сиёсати даражасида катта эътибор қаратилаётгани ҳам Иттифоқ мақсадларининг узвий қисми ҳисобланади. Кўппартиявийлик доирасида Экологик партия тузилгани ва анчадан буён мамлакатимиз сиёсий жараёнларининг фаол иштирокчиси экани, муттасил ўтка-

зилиб келаётган «Яшил макон» лойиҳаси, Оролбўйига дунё ҳамжамияти эътиборини қаратиш йўлидаги саъй-ҳаракатлар ва кўплаб бошқа мисолларни келтириш мумкин. Қолаверса, бошланган 2025 йил Ўзбекистонда Атроф-муҳитни асраш ва «яшил» иқтисодиёт йили деб эълон қилиниши ҳамда алоҳида давлат дастури амалга оширилаётганини Ўзбекистоннинг иқлим ўзгаришлари ва экологик муаммоларга қарши курашиш сиёсатининг халқаро намунаси, дейиш мумкин.

Демократия, инсон ҳуқуқлари ва гендер тенглик масалалари бир-бири билан узвий боғлиқ бўлгани учун Ўзбекистонда бу уч йўналишда комплекс чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Масалан, юртимизда аёлларнинг ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий фаоллиги ортиб бораётгани бу йўналишларнинг ҳар бирига мос келади-ган самарали натижаларидан биридир. Хотин-қизларга эътибор фақат бунда эмас, бошланғич паллада ҳам намоён бўлмоқда. Бунга қизларимиз учун олий таълим соҳасида яратилаётган қулайликлар, уларни касб-хунар ўрганишга, спорт ва санъат мактабларига тобора кенг жалб қилиш борасидаги ишларни, Зулфия номидаги давлат мукофоти ва турли танловларни мисол келтириш мумкин. Бир вақтлар аёлларимизнинг механизматорлик, пахтакорлик, колхозчилик каби касблардаги ютуқларини санаган бўлсак, бугун матбуот ва телерадио, ижтимоий тармоқларда кунда-кунора ишбилармон аёл, раҳбар аёл, вазир ёки ҳоким аёл, тадқиқотчи аёл, қонун чиқарувчи аёл, офицер аёлга кўзимиз тушади ва бу гап муболага эмаслигини ҳаммамиз яхши биламиз.

Шунга мос фикрни тинчлик, хавфсизлик ва барқарор тараққиёт масалаларига нисбатан ҳам айтиш мумкин. Хусусан, тинчлик ва хавфсизлик бир-бирига ҳамбарчас боғлиқ тушунчалар бўлиб, иккисини алоҳида тасаввур қилишнинг имкони йўқ. Шу билан бирга, мана шу икки омилнинг мавжудлиги ва мустаҳкамлигини таъминламай туриб, барқарор тараққиётга эришиб бўлмалиги ҳам аксиомадек гап. Фақат тинч юрт фаровон бўла олади. Аммо бу ўринда яна бир омил бор – бу ҳамкорликдир. Ўзбекистон кейинги йилларда стратегик шерик мақомидаги барча давлатлар, айниқса, қўшни ўлкалар билан муносабатларни мутлақо янги босқичга кўтариб, янги асосда ривожлантириш йўлидан бормоқда. Буни куни кеча Тожикистоннинг Хўжанд шаҳридаги учта қўшни давлат раҳбарларининг учрашувидан ҳам кўришимиз мумкин. Ўзбекистон, Тожикистон ва Қирғизистон давлат чегараларининг туташ нуқтаси тўғрисидаги тарихий шартнома ҳамда уч давлат раҳбарларининг қўшма декларацияси қабул қилингани минтақадаги иттифоқчилик

янада мустаҳкамланаётганидан далолат беради.

Бундай стратегик шериклик нафақат иқтисодий ва хавфсизлик жиҳатдан муҳим, балки минтақадаги экологик муаммоларга қарши биргаликда курашишда ҳам катта имконият яратади.

Биз бугунги куннинг энг оғир муаммоларидан бўлган экстремизм, терроризм, ақидапарастлик каби иллатларга қарши курашда ҳам олдинги сафда турибмиз. Бу курашимизга **жаҳолатга қарши – маърифат** шиори берилган. Қисқа вақтда Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий халқаро илмий-тадқиқот марказлари, Ислом цивилизацияси маркази очилгани, улар буюк аждодларимизнинг асрлар оша долзарблигини йўқотмай келаётган меросини халқимизга тақдим этиб, жаҳон ҳамжамияти олдида баралла тарғиб этаётгани, юртимизда миллатлараро, динлараро, конфессиялараро бағрикенглик муҳити шакллангани ва мустаҳкамлиги ҳам инкор этиб бўлмас ютуқларимиздандир.

Мана шу ҳақиқатларни кўплаб йирик сиёсий арбоблар эътироф этаётганига ҳаммамиз гувоҳ бўлиб келмоқдамиз. Парламентлараро иттифоқнинг Ассамблея учун Ўзбекистонни танлагани шундай юксак эътирофларнинг яна биридир. Бу қарор мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ислохотлар, парламентаризмни ривожлантириш йўлидаги саъй-ҳаракатлар самарадорлигининг жаҳон майдонида галдаги яққол тасдиғи бўлди.

Ушбу анжуман фақат Ўзбекистон эмас, бутун Марказий Осиё учун ғоят аҳамиятли воқеа бўлади. Негаки, у минтақамизда илк бор ташкил этилмоқда.

Ассамблея мавзунининг **«Ижтимоий тараққиёт ва адолат учун парламент ҳаракати»** деб белгиланиши Ўзбекистоннинг бугунги сиёсатига тўла мос келади, албатта.

Табиийки, ижтимоий тараққиётни таъминлашда ҳам, адолат тантанасига эришишда ҳам парламент ғоят муҳим ўрин тутаяди. У қабул қиладиган қарор ва қонунлар, унинг назорат борасидаги қатъий ва изчил амалиёти зотан шу мақсадларга хизмат қиладди.

Парламентлараро иттифоқнинг юбилей Ассамблеяси Ўзбекистон қонун чиқарувчилари ва хориждан келадиган парламентарийлар учун мавзудан ташқари кўплаб масалаларни ҳам ўртага ташлаш, халқаро ҳамжамият кун тартибига қўйиш имкони беради. Айни мана шу жиҳати билан ушбу Ассамблея халқаро миқёсда кўплаб масалаларга ечим топиш учун **глобал ҳамкорликнинг залварли платформасига** айланиши кутилмоқда. Анжуман Ўзбекистон ва жаҳон сиёсати тарихига кенг имкониятларни очиб бериши шубҳасиз.

«**Яшил**» энергетика ва иқлим соҳасидаги лойиҳаларни амалга ошириш Марказий Осиёда «углерод кредитлари» бозорини ривожлантиришга хизмат қиладди. Бу механизм корхоналарга экологик тоза технологияларга инвестициялар жалб қилиш имкони беради, шунингдек, углерод квоталари савдоси соҳасида халқаро ҳамкорлик платформасига айланади...»

Келгуси сонда ўқинг

ОЛИЙ МАЖЛИС ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИДА ЯНГИ ТУЗИЛМА:

Иқлим ўзгариши оқибатларини юмшатиш, унга мослашиш ва «яшил» иқтисодиётга ўтишни тезлаштириш масалалари комиссияси

Бу Комиссия вазирларга қандай талабни қўймоқда

Мелбурн университети олимлари ва уларнинг ҳамкасблари қитъалардаги ва ер остидаги чучук сув ҳажмининг сезиларли даражада камайганини аниқлади. Тадқиқот натижалари нуфузли «Science» журналида эълон қилинди.

ТАШВИШЛИ ТАДҚИҚОТ:

Ердаги чучук сув захиралари

КЕСКИН камаймоқда

Гидрология бўйича профессор Донгриол Рю ва унинг ҳамкасби Ки-Вон томонидан олиб борилган изланишларга кўра, глобал исиш тупроқ, кўллар, дарёлар ва қор қопламидидаги сув ҳажмини кескин камайтирмоқда. Бу эса қишлоқ хўжалиги, ичимлик сув таъминоти ва денгиз сатҳининг кўтарилиши каби жиддий оқибатларга олиб келиши мумкин.

Олимлар маълумотига кўра, сўнгги 20 йил ичида Ер тупроғининг намлиги 2000 гигатоннага камайган. Бу 2002-2006 йилларда Гренландия музликлари йўқотган сув миқдоридан икки баробар кўп. Шунингдек, илгари ҳар ўн йилда бир марта кузатиладиган кучли қурғоқчиликлар энди тобора тезлашмоқда. Дунё океани сатҳи кўтарилиши ва Ер қутбларининг географик ҳолатидаги ўзгаришлар ҳам шунга боғлиқ.

Профессор Донгриол Рю бу жараённинг янада хавфли оқибатларига эътибор қаратиш зарурлигини таъкидлайди. Унинг фикрича, қурғоқчиликдан кейин ҳаммабоп сув манбалари қайта тикланмайди, чунки тупроқнинг сувни ушлаб туриш қобилияти пасайиб кетган. Демак, келажакда одамлар сув ресурсларидан фойдаланиш усуллари тубдан қайта кўриб чиқмаса, вазият янада оғирлашиши мумкин.

Гидрология ва маълумотлар фани бўйича Потсдам университети профессори Луис Саманего бу тадқиқот юзасидан фикр билдириб, Ер тебранишларини сайёранинг электрокардиограммасига ўхшатиб:

«Бундай натижанинг аниқланиши юрак аритмиясини аниқлашга ўхшайди. Уни эътиборсиз қолдириш – худди шифокор кўрсатмаларига риоя қилмаслик каби хавфли», – деди у.

Эслатиб ўтамиз, аввалроқ олимлар агар музликларнинг ҳозирги эриши суръати сақланиб қолса, XXI аср охирига келиб улар сайёранинг кўплаб минтақаларида умуман қолмаслиги мумкинлигини хабар беришган эди. БМТ маълумотларига кўра, музликлар дунёдаги чучук сув захираларининг тахминан 70 фоизини ўз ичига олади. Улар барқарор иқлим шароитида деярли эримайди, аммо инсон фаолияти туфайли юзага келган глобал исиш натижасида уларнинг тезликда қисқариши кузатишмоқда.

Ўзбекистон учун қандай

Хавф бор?

Бу каби жараёнлар Марказий Осиё, жумладан, Ўзбекистон учун ҳам жиддий хавф туғдиради. Амударё ва Сирдарё сув ҳажмининг камайиши, ер ости сув захираларининг тикланмаслиги, қурғоқчилик ва чўлланиш жараёнларининг тезлашиши минтақада озиқ-овқат хавфсизлиги ва ичимлик сув таъминотига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Шунинг учун сув ресурсларини тежаш, самарали бошқариш ва иқлим ўзгаришига мослашиш бўйича кескин чоралар кўриш талаб этилади.

ОРОЛ В. ДУНЮ

ОРОЛ МАДАНИЯТ САММИТИ: УМИД, МАДАНИЯТ ВА

ИЛМИЙ

ЕЧИМЛАР САРИ ЙЎЛ

Бир вақтлар сувлари тўлқинланиб ётган, ҳаёт ва ризқ-насибанинг манбаи бўлган Орол денгизи бугун саробга айланган. Лекин унга нисбатан халқаро эътибор сусайгани йўқ. 2025 йилнинг 4-6 апрель кунлари Самарқанд ва Нукус шаҳарларида бўлиб ўтадиган Орол маданият саммити бу ҳақиқатнинг ёрқин исботидир. Бу саммит нафақат маданият ва санъатни тадқиқ этиш майдони, балки экологик муаммоларни муҳокама қилиш ҳамда барқарор ечимлар таклиф этишнинг глобал платформаси бўлиши кутилмоқда.

Айсанем БЕГИМОВА,
ЎЭП Қорақалпоғистон Республикаси
партия ташкилоти кенгаши раиси

ҚАЙТА УЙҒОНАЁТГАН АСРИЙ МЕРОС

Оролбўйи экологик фалокати нафақат минтақавий, балки халқаро муаммо ҳисобланади. Бир вақтлар 68 минг км² майдонни эгаллаган Орол денгизи бугун 10 фоиз ҳажмда қолган. Бу жараён оқибатида 5,5 миллион гектар майдондан 100 миллион тоннадан орტიқ чанг ва захарли туз кўтаришмоқда. Атроф-муҳит ва инсон саломатлигига таъсири эса ниҳоятда жиддий.

Орол маданият саммити айнан шундай оғир шароитда умид ва ечимлар платформаси сифатида ўтказилмоқда. Унинг доирасида куйидаги йўналишларда тадбирлар ташкил этилиши режалаштирилган:

- Экологик муаммолар ва инновацион ечимлар – халқаро ва маҳаллий олимлар сув ва тупроқ тадқиқотлари олиб боришди, барқарор ривожланиш учун янги технологиялар таклиф этилади;

- Маданият ва тарихий меросни сақлаш – асрлар давомида шаклланган ноёб маданий бойликларни ҳимоя қилиш ва оммалаштириш мақсад қилиб қўйилган;

- Орол мактаби – янги таълим платформаси сифатида экологик масалаларни фанлараро ёндашув билан ўрганишни йўлга қўйиш;

- Инфратузилма лойиҳалари – «Истиқлол» маданият ва истироҳат боғи ва болалар кутубонасини қайта тиклаш.

ИНСОН ВА ТАБИАТНИНГ БОҒЛИҚЛИК ТИМСОЛИ

Ҳар бир экологик муаммо фақат табиатга эмас, балки одамларга ҳам таъсир кўрсатади. Оролбўйида истиқомат қилаётган миллионлаб аҳоли сув таъминоти ва қишлоқ хўжалиги масалаларида катта қийинчиликларга дуч келмоқда. 80 фоиз аҳоли ичимлик сувни массофадан ташиб келишга мажбур.

Саммит доирасида Оролбўйи тупроқ ва иқлим шароитига мос бўлган қишлоқ хўжалиги экинларини ўрганиш мақсадида махсус лаборатория ташкил этилади. Бу илмий янгилик келажакда маҳаллий аҳоли ҳаётини яхшилашга хизмат қилади.

Орол маданият саммити нафақат тарихий аҳамиятга эга анжуман, балки Оролбўйи минтақасининг келажакини шакллантиришга қаратилган стратегик ташаббусдир. Ушбу саммит глобал экологик муаммоларни ҳал қилиш, маданий меросни асраб-авайлаш ва инновацион ечимлар яратишда муҳим ўрин тутди.

АМАЛИЙ ТАКЛИФЛАР

Саммит доирасида муҳокама қилинадиган экологик муаммолар бўйича аниқ амалий ечимлар ва стратегиялар ишлаб чиқиш зарур. Бунинг учун Оролбўйи экотизимига оид илмий-тадқиқотларни молиялаштириш ва халқаро мутахассисларни

жалб қилиш талаб этилади.

Оролбўйида экологик лойиҳаларни амалга ошириш учун халқаро ва маҳаллий инвесторлар иштирокини таъминлаш муҳим. Саммит доирасида экологик стартаплар ва инновацион ғояларни таништириш мақсадида алоҳида бизнес-форум ташкил этилади.

Оролбўйидаги маҳаллий аҳоли саммитининг фаол иштирокчиси бўлиши керак. Улар учун ўқув семинарлари, иш ўринлари яратишга қаратилган дастурлар ва жамоатчилик ташаббуслари йўлга қўйилади.

Орол мактаби фақат маҳаллий ўқувчилар учун эмас, балки дунёнинг турли бурчакларидан келадиган экологик мутахассислар ва ёш тадқиқотчилар учун ҳам очиқ платформага айланади. Уни халқаро илмий марказга айлантириш саммитнинг доимий самарадорлигини таъминлайди.

Саммит фақат илмий ва экологик тадбирлар билан чекланиб қолмайди. Оролбўйининг ноёб маданияти ва санъати орқали глобал экологик муаммоларга жамоатчилик эътиборини қаратиш мумкин. Бунга халқаро кинофестиваллар, санъат кўргазмалари ва мусиқа тадбирларини ташкил қилиш орқали эришилади.

Саммитда қабул қилинган қарорлар қоғозда қолиб кетмайди. Уларнинг бажарилишини назорат қиладиган мустақил мониторинг гуруҳи ташкил этилади. Оролбўйини қайта тиклаш бўйича кўп йиллик халқаро дастур қабул қилиш кўзда тутилмоқда.

Саммит доирасида Орол денгизини тиклаш ва ҳудудни яшиллатиришга қаратилган узоқ муддатли халқаро дастур қабул қилинади. Бу дастур БМТ, ЮНЕСКО, Бутунжаҳон Табиат Жамғармаси (WWF) ва бошқа халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликда амалга оширилади.

ҲАМКОРЛИК ВА ХАЛҚАРО МУЛОҚОТ КУЧИ

Саммитга дунёнинг етакчи мутахассислари ва ташкилотлари жалб этилган. Бу нафақат илмий-тадқиқот ишлари, балки халқаро ҳамкорлик ва грантлар жалб қилиш учун муҳим имкониятдир. Шунингдек, ҳудуддаги экологик муаммоларга жамоатчилик ва оммавий ахборот воситалари эътиборини жалб қилиш орқали экологик маданиятни шакллантириш режалаштирилган.

Хулоса қиладиган бўлсак, Орол маданият саммити биргина тадбир эмас, балки узоқ муддатли ечимлар платформасидир. Бу фақат Оролбўйига тегишли эмас, балки бутун дунё учун ўрнқа бўладиган лойиҳа. Чунки табиат ва маданият инсон ҳаётининг ажралмас қисмидир. Агар биз Оролни сақлаш ва тиклаш учун ҳаракат қилсак, бу фақат Ўзбекистон эмас, балки бутун дунё учун муҳим ғалаба бўлади. Бу тадбир нафақат Оролбўйига барқарор ҳаётни қайтариш, балки инсониятнинг табиат билан уйғун яшашга ўргатишнинг илғор намунасига айланади.

» O'zbekiston Markaziy Osiyoda birinchi bo'lib Xalqaro volfram sanoati assotsiatsiyasiga a'zo bo'ldi.

EKOLOGIYA

Бахтиёр ПЎЛАТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты,
ЎЭП фракцияси аъзоси

Иқлим муаммоларини ҳал қилишда

МУҲИМ МЕХАНИЗМ

Ўзбекистон яна бир муҳим тарихий воқеалик остонасида турибди. Санокли кунлардан кейин Парламентлараро иттифоқнинг 150-юбилей Ассамблеяси илк бор Марказий Осиёда, юртимизда ўтказилади.

Бу мезбонлик нафақат тарихий аҳамиятга, балки рамзий маънога ҳам эга. Яъни Ўзбекистонда сўнгги йилларда амалга оширилаётган ислохотларда ижтимоий тараққиётга интилиш, адолатли парламент тизимини такомиллаштиришга катта аҳамият қаратилмоқда. Шу боисдан ушбу мезбонлик юртимизнинг эзгу тамойилларга содиқлигини яна бир бор исботлайди ва халқро даражадаги нуфузини янада мустаҳкамлайди.

Парламентлараро иттифоқнинг 150-юбилей Ассамблеяси туркум йиғилишларида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва камбағалликни қисқартириш, қонун устуворлигини таъминлаш, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, гендер тенгликни таъминлаш, илм-фан, технологияни ривожлантириш ва ёшларни қўллаб-қувватлаш каби долзарб масалалар муҳокама этилади. Бундан ташқари, иқлим масаласи ҳам кун тартибидан ўрин олган. Чунки бугунги кунда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалалари халқро даражада долзарб аҳамият касб этмоқда.

Таъкидлаш жоиз, давлатимиз раҳбари сўнгги йилларда халқро минбарларда дунё эътиборини иқлим ўзгариши муаммоларига қаратмоқда. Хусусан, ўтган йили Бакуда бўлиб ўтган БМТ Иқлим ўзгариши бўйича конференциясида глобал иқлим ўзгаришлари оқибатларини биргаликда енгиб ўтиш мақсадида Ўзбекистон етакчиси қатор ташаббусларни илгари сурган эди.

Жумладан, ривожланаётган мамлакатлар дуч келаётган иқлим хатарларини танқидий таҳлил ва молиявий баҳолаш учун етакчи давлатлар, кўп томонлама институтлар ва конвенцияларнинг техник ва молиявий кўмагини кенгайтириш мақсадида Иқлим туфайли йўқотиш ва зарарларни баҳолаш бўйича халқро марказ таъсис этиш таклиф

қилинди.

Атроф-муҳит ифлосланиши билан боғлиқ хатарларни қисқартириш, барқарор биохилма-хиллик ва трансегаравий сув ресурслари масалаларида ягона ёндашувлар ишлаб чиқиш зарурлигини қайд этиб, давлатимиз раҳбари БМТ шафелигида Дарё экотизимларининг бутунлиги ва экологик хавфсизлигини таъминлаш соҳасида мажбуриятлар тўғрисидаги Декларацияни ишлаб чиқиш ташаббусини илгари сурди.

Шунингдек, Ўзбекистонда ўсимликларнинг иқлимга чидамлилигини ошириш учун Генетик ресурсларнинг минтақавий банкини ҳамда денгизга чиқиш йўлига эга бўлмаган мамлакатлар учун БМТнинг инновацион агросаноат хабини ташкил этиш таклиф қилинди.

Иқлим ўзгаришларидан зарар кўраётган мегаполис ва шаҳарларнинг барқарор ривожланиши ва яшаш учун қулай шароитлар яратиш соҳасида тажриба ва билим, энг яхши амалиётлар трансфери учун Жаҳон иқлим пойтахтлари альянсини ташкил этиш ҳамда унинг биринчи форумини Тошкентда ўтказиш ташаббуси билдирилди.

4-5-апрель кунлари Самарқандда Халқро иқлим форуми ўтказилиши ҳам Ўзбекистоннинг иқлим муаммоларини ҳал қилиш борасидаги позицияси қатъий эканлигини кўрсатиб турибди. Шу билан бирга, юртимизда углерод нейтраллигига эришиш

бўйича кенг миқёсдаги ислохотлар олиб борилмоқда. 2030 йилгача ҳавога иссиқхона гази чиқаришни учдан бир қисмга камайтириш режалаштирилган. Бу мажбуриятлар 2050 йилга қадар янада кенгайтирилади. «Яшил» энергетика улуши 40 фоизга етади. Бу чора-тадбирлар, албатта, глобал иқлим ўзгариши оқибатларини юмшатиш йўлидаги муҳим қадам ҳисобланади.

Ўз навбатида Олий Мажлис Қонунчилик палатасида ҳам иқлим ўзгаришлари масаласи кун тартибидан мавзулардан бирига айланган. Хусусан, Иқлим ўзгариши оқибатларини камайтириш ва «яшил» иқтисодиётга ўтишни тезлаштириш масалалари бўйича комиссия ташкил этилган. Мазкур комиссия томонидан турли ташаббуслар илгари сурилмоқда, кўкаламзорлаштиришни ошириш, дарахт экиш каби экологияни яхшилайдиган жараёнларга амалий ҳисса қўшиб келинмоқда.

Парламентлараро иттифоқнинг 150-юбилей Ассамблеяси долзарб масалалар билан бир қаторда иқлим ўзгариши, экологик муаммоларга ечим излаш борасида ҳам муҳим платформага айланади. Ассамблеяда экологик инқирозларни юмшатиш, нафақат Марказий Осиё минтақаси, балки бутун дунё учун дахлдор ҳисобланган атроф-муҳит муаммоларини бартараф этиш борасида қилиниши керак бўлган муҳим чора-тадбирлар белгилаб олинишига ишонамиз.

5
Orta va
TABIAT
euronews.
«Яқин беш йилда қайта тикланувчи энергия манбалари улушини 54 фоизга етказишни режалаштирганмиз. Бу иссиқхона газлари чиқишини қарийб 16 миллион тоннага қисқартириш имконини беради ва Ўзбекистон Париж келишуви доирасида иссиқхона газлари чиқиндисини 35 фоизга камайтириш бўйича ўз зиммасига олган мажбуриятларнинг муддатидан олдин бажарилишига имкон беради...»

Нелли Касумба:

Тинчлик барқарор

Ўзбекистон ҳар томонлама муносиб манзил сифатида танланди

«Парламент аъзолари халқ номидан сўз юритади. Шу боис, уларнинг овози кучли. Бу галги анжуман ҳам дунё миқёсида ўз таъсирига эга бўлган муҳим муҳокамаларга бой бўлади»

Тошкентда бўлиб ўтиши кутилаётган Парламентлараро иттифоқнинг 150-Ассамблеяси муносабати билан пойтахтимизга ташкилотга аъзо давлатлар парламентлари вакиллари ва нуфузли меҳмонлар ташриф буюришни бошлади.

Мамлакатимизга **Парламентлараро иттифоқ ижроия кўмитаси аъзоси, Замбия Миллий Ассамблеяси спикери Нелли Касумба** ташриф буюрди.

– Бу менинг Ўзбекистонга илк ташрифим, – деди Н.Касумба. – Бу ерда бўлиш мен учун шараф.

Ушбу ассамблеянинг асосий мавзуси – тараққиёт ва ижтимоий адолатни ривожлантиришдир. Чунки парламентларнинг вазифаси – фақат қонунларни қабул қилиш ва назоратни амалга ошириш эмас, балки парламент дипломатияси орқали глобал жараёнларга таъсир ўтказиш ҳамдир.

Бундай кенг кўламли тадбирни ўтказиш учун тинчлик барқарор Ўзбекистон ҳар томонлама муносиб манзил сифатида танланди. Бу, мамлакатингизда давлат раҳбари бошчилигида амалга оширилаётган ислохотлар, демократик жараёнларни ривожлантиришдаги саъй-ҳаракатлар юксак баҳоланаётганини ҳам кўрсатади.

Сир эмаски, дунё бўйлаб кўп абзидиятлар мавжуд. Шундай бўлса-да,

биз аъзо давлатларнинг етакчиларини мулоқот қилишга ундаймиз. Чунки фақат мулоқот орқали ҳар икки томон манфаатларини ҳисобга олган ҳолда келишувга эришиш мумкин.

Можаролар ва урушлар оқибатида энг кўп азият чекканлар – болалар ва аёллар. Шу боис, биз тинчлик йўлида биргаликда фаол ҳаракат қилишимиз зарур.

Бу галги асосий муҳокамалар ҳам айнан шунга қаратилди. Ишончим комилки, фақат ҳамкорлик ва тинч мулоқотлар қилиш орқали биз кўпроқ натижаларга эриша оламиз. Тинчлик бор жойда эса ривожланиш амалга ошади.

Норгул АБДУРАИМОВА,
ЎЗА

» **Ўзбекистон ва Қозоғистон** нефт-газ соҳасида ҳамкорликни кенгайтиради.

Ўтган асрнинг сўнгига келиб экологик хавфсизлик масаласи миллий ва минтақавий чегаралардан чиқиб, глобал муаммо тусини олди. Аҳоли сони ошиб бориши баробарида табиий ресурсларга бўлган эҳтиёжнинг ортиши, фан ва техника, саноат корхоналарининг жадал ривожланиши, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида кимёвий дорилар қўлланилиши атроф-муҳитга, инсон саломатлигига, ўсимлик ва ҳайвонот оламига, атмосфера ҳавосига, сув ҳавзаларига, ер ости сувларининг табиий айланиши ва тупроқ ҳолатига салбий таъсирини кўрсатмасдан қолмади.

Давлат экологик
экспертизаси

НИМА?

Саноат корхоналаридаги филтрлаш тизимлари, яъни тозалаш қурилмаларининг талаб даражада ишламаслиги ҳам улардан чиқадиган зарарли моддалар миқдори кўпайишига шароит яратмоқда. Атмосфера ҳавосига чиқарилаётган минглаб тонна ташланмалар йиллар давомида ёмғир, қор, шамол ва бошқа омиллар таъсирида тупроқ қопламга тушиб, кимёвий ифлосланиш даражаси кўтарилушига олиб келди.

Экологик экспертиза эса мана шундай ҳаётий заруратдан келиб чиқиб ташкил қилинган муҳим фаолият ҳисобланади.

Давлат экологик экспертизасини ўтказишни ташкил этиш бўйича ваколатли орган Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ҳисобланиб, давлат экологик экспертизаси қўмита таркибидаги ихтисослаштирилган эксперт бўлимлари томонидан амалга оширилади.

Бу хизмат ҳозирги глобаллашув даврида долзарб аҳамиятга эга. Бинобарин, экологик экспертиза деганда режалаштирилаётган ёки амалга оширилаётган хўжалик ва бошқа хил фаолиятнинг экологик талабларга мувофиқлигини белгилаш ҳамда экологик экспертиза объектини рўёбга чиқариш мумкинлигини аниқлаш тушунилади.

Саноат корхоналарини давлат экологик экспертизасидан ўтказиш мажбурий талаб ҳисобланади.

Атроф-муҳитни баҳолаш жараёнида, биринчи навбатда, инсоният соғлиғига, шунингдек, атроф-муҳитнинг таркибий қисмлари бўлган ер, ер қаъри, тупроқ, ер усти ва ер ости сувлари, атмосфера ҳавоси, озон қатлами, флора ва фауна ҳамда шу каби бошқа табиат омилларига салбий таъсирлар ўрганилади. Яъни, экологик экспертиза прогноз қилинаётган хўжалик ва бошқа фаолиятни амалга ошириш ҳақида қарор қабул қилишгача бўлган босқичда ушбу фаолиятнинг экологик талабларга мувофиқлигини, атроф табиий муҳитнинг ҳолатига ва

фуқаролар соғлиғига салбий таъсир кўрсатаётган ёки таъсир кўрсатиши мумкин бўлган экологик хавф даражасини аниқлайди.

Давлат экологик экспертизасини ўтказиш учун 30 календарь кун мобайнида ҳақ тўланмаган тақдирда (*аввал 90 календарь кун*), Экология вазирлигининг ихтисослаштирилган эксперт бўлими давлат экологик экспертизасини ўтказишга тақдим этилган материалларни буюртмачига қайтаради.

Сир эмаски, саноат корхоналари, хўжалик маиший хизмат корхоналари ўзларининг иш жараёнида атроф-муҳитга маълум даражада таъсир ўтказади, яъни газ, суюқ ва қаттиқ ҳолдаги чиқиндиларни чиқаради. Бу чиқиндилар йиллар давомида тупроқда, сувда ёки атмосфера ҳавосида ҳаракатланиб туради. Айни шу жиҳат эътиборга олинган ҳолда кейинги вақтларда экологик экспертиза ҳуласини беришда маиший ва қурилиш чиқиндилари учун мўлжалланган ҳолатларга ҳам қатта эътибор берилмоқда.

Саноат корхоналаридан чиқадиган чиқиндилар таркибидаги турли моддалар, асосан, олтингурут оксидлари, азот оксидлари, углерод оксидлари, оғир металллар атмосфера ҳавосига, умуман, тириклик дунёсига ўз салбий таъсирини кўрсатиши мумкин. Шунинг учун саноат корхоналарига янги, замонавий, кам чиқиндили технологияларни олиб кириш ҳамда атроф-муҳитга чиқадиган чиқиндиларнинг камайишига ҳаракат қилиб, тоза экологик шароитни яратишимиз керак.

Экологик экспертиза эса бизга ана шу имкониятни тақдим этишда қатта ёрдам беради.

Ўғиллой МАМАТХОЛИҚОВА,
Гулистон тумани адлия бўлими
Давлат рўйхатидан ўтказиш ва
рухсат берувчи
хужжатларни расмийлаштириш
хизматларини
кўрсатиш шўъбаси раҳбари

300 ТОННА ЧИҚИНДИ

Ўзбекистон бўйлаб ҳудудларни ҳар куни шунча миқдорда чиқиндидан тозалаш мумкинми?

Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги ҳамда унинг ҳузуридаги Чиқиндиларни бошқариш ва циркуляр иқтисодий ривожлантириш агентлиги томонидан Тошкент шаҳрининг «Янги ҳаёт» тумани «Янги Чоштепа» МФЙ ҳудудида 30 март куни «Чиқиндисиз дунё» халқаро куни муносабати билан ўтказилган оммавий плоггинг эко-акцияси хайрли ишнинг бошланиши бўлди. Акция тезда Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар марказларига ҳам кўчди.

Экология вазири ўринбосари Искандар Кутбидинов жамоатчилик эътиборини атроф-муҳитни чиқиндилардан тозалашга қаратиш ва буни тарғиб қилиш орқали бундай акциялар доирасини кенгайтириш мумкинлигини таъкидлади.

«Чиқинди билан ифлосланиш бутунги кунда бутун дунёда долзарб муаммолардан бирига айланмоқда. 2050 йилга келиб 308 млрд тоннагача чиқинди ҳосил бўлиши тахмин қилинмоқда, шунинг учун атроф-муҳитни чиқиндилардан тозалаш, уларни қайта ишлаш масаласига жиддий эътибор қаратиш лозим. Бундай акциялардан мақсад белгиланган ҳудудни тозалаш билан бирга жамоатчилик эътиборини белгиланмаган жойларга чиқинди ташлаш ва уларни тозалашга қаратиш, экологик маданиятни юксалтириш, табиатни озода сақлашни тарғиб қилишдир», – деди вазир ўринбосари.

Экология вазирлиги бўлим бошлиғи Заррина Абдуллаева эса акция учун нега айнан аҳоли турар жойлари танланганига изоҳ берди.

«Биз плоггинг учун айнан аҳоли яшайдиган ҳудудни танлаганимиз бежиз эмас. Негаки ушбу ҳудудда бир нечта чиқинди қутилари бор, лекин инсонлар турли пластик идишлар, қоғозлар ва бошқа турдаги чиқиндиларни дуч келган жойга ташлаб кетишган. Мазкур акция орқали жамоатчиликка ўзимиз яшайдиган ҳудудни чиқиндихонага айлантирмалик, атроф-муҳитни озода сақлаш кераклигини яна бир бор ўқтиришга ҳаракат қилдик. Умид қиламизки, энди аҳоли вакиллари

лишади», – деди Заррина Абдуллаева.

Чиқиндиларни бошқариш агентлиги директори Шарифбек Ҳасанов эса юртимизда чиқинди хизматлари сифатини яхшилаш борасида кўплаб ишлар амалга оширилаётганини ва аҳолига санитар тозалаш хизматларини кўрсатиш бўйича қамров даражаси йилдан-йилда ортиб бораётганини қайд этди.

«Юртимизда чиқинди соҳасида олиб борилаётган ислохотлар натижасида аҳолига санитар тозалаш хизматларини кўрсатиш бўйича қамров даражаси 60 фоиздан ошди. Шунингдек, соҳа электр энергияси билан бириктирилди ва бу кўп йиллардан бери ортиб бораётган дебитор қарздорликни бартараф этиш имконини берди. Қолаверса, соҳада шаффофлик ҳамда хизмат кўрсатиш сифатини оширишни таъминлаш мақсадида янги биллинг электрон тизими жорий этилди, – деди у. – Албатта, бу борадаги ислохотлар изчил давом эттирилмоқда. Мақсад аҳолини қамраб олиш даражасини 100 фоизга етказиш ва чиқиндиларни иқтисодийнинг ажралмас бўлагига айлантиришдир».

Акция давомида атроф-муҳит жами 1 тонна 124 кг чиқиндидан тозаланди. Якунда «Тозалик посбонлари» жамоаси биринчи ўринни (333 кг), «Полигончилар» жамоаси (176,55 кг) иккинчи ва «Табиат музейи» жамоаси эса (161,5 кг) учинчи ўринни эгаллади.

Якунда энг кўп чиқинди тўплаган жамоалар тақдирланди. Шунингдек, барча иштирокчиларга эсдалик совғалари ва ташаккурномалар топширилди. Акция давомида республика бўйича жами 3 минг нафарга яқин иштирокчи томонидан 58 та ҳудуд (150 гектарга яқин) 349,8 тонна чиқиндидан тозаланди.

Экология Вазирлиги матбуот хизмати

